

ZÁKON
č. 111/2006 Sb.
ze dne 14. března 2006,
o pomoci v hmotné nouzi

Změna: 165/2006 Sb., 379/2007 Sb., 261/2007 Sb., 239/2008 Sb., 259/2008 Sb., 585/2006 Sb., 261/2007 Sb. (část), 382/2008 Sb., 479/2008 Sb. (část), 41/2009 Sb., 479/2008 Sb., 206/2009 Sb., 306/2008 Sb., 382/2008 Sb. (část), 479/2008 Sb. (část), 141/2010 Sb., 227/2009 Sb., 347/2010 Sb., 427/2010 Sb., 73/2011 Sb., 329/2011 Sb., 364/2011 Sb., 366/2011 Sb., 375/2011 Sb., 399/2012 Sb., 306/2013 Sb., 303/2013 Sb., 344/2013 Sb., 64/2014 Sb., 252/2014 Sb. (část), 252/2014 Sb., 254/2014 Sb., 205/2015 Sb., 377/2015 Sb., 298/2016 Sb., 188/2016 Sb., 367/2016 Sb., 98/2017 Sb. (část), 98/2017 Sb., 183/2017 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ
ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1 Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek¹⁾ fyzickým osobám (dále jen „osoba“), které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi (dále jen „dávka“).

(2) Každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.

---

¹⁾ Čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

I. Základní informace k zákonu o pomoci v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi naplňuje článek 30 odst. 2 Listiny, v němž je zaručeno **každému, kdo se nachází v hmotné nouzi**, právo na zajištění

pomoci nezbytné pro zabezpečení **základních životních podmínek**. Tohoto práva je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které toto ustanovení v České republice provádějí (čl. 41 odst. 1 Listiny). Těmito zákony jsou právě zákon o pomoci v hmotné nouzi a k němu podpůrný zákon o životním a existenčním min. Formulace základního práva zakotveného v čl. 30 odst. 2 Listiny není omezena jen na občany České republiky.

Zabezpečení základních životních podmínek je prováděno prostřednictvím **dávek pomoci v hmotné nouzi**. Tyto dávky jsou nepojistného charakteru a jejich poskytování se řídí principem subsidiarity. Před přiznáním dávky je osoba (společně posuzované osoby), která se nachází v obtížné sociální situaci, nejdříve povinna vyčerpat všechny možnosti ke zlepšení své situace. Zákon o pomoci v hmotné nouzi nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2007 a nahradil zák. č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. V důvodové zprávě k návrhu zákona o pomoci v hmotné nouzi je mimo jiné uvedeno, že mezi nedostatky zák. č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, je možné jmenovat neexistenci jednotného softwarového a hardwarového vybavení, nedostatečnou a rozříštěnou úpravu řízení o dávkách sociální péče, včetně problémů s ochranou osobních údajů. Zákon o pomoci v hmotné nouzi je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení. Vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.

V rámci právního pořádku České republiky je zákon o pomoci v hmotné nouzi považován za **speciální hmotně právní předpis z oblasti práva veřejného**. Při aplikaci tohoto zákona je nutné se řídit dvěma základními pravidly, a to: státní moc lze vykonávat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon (článek 2 odst. 3 Ústavy a článek 2 odst. 2 Listiny), a každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá (článek 2 odst. 4 Ústavy a článek 2 odst. 3 Listiny).

II. Předmět úpravy zákona o pomoci v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. Vymezuje celkem 8 situací, které charakterizují osobu (společně posuzovanou osobu) nacházející se ve stavu hmotné nouze. Dále má každá osoba nárok na základní sociální poradenství. Nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty (srov. § 63 až 65a).

III. Základní životní podmínky

Základními životními podmínkami se rozumí potřeby **biologické, psychologické a sociální**. Mezi biologické potřeby patří především zajištění odpovídající výživy, dodržování určitého denního režimu umožňujícího vedle aktivit i potřebný odpočinek a spánek, vhodného bydlení a v neposlední řadě i oblečení chránícího před nepříznivými vlivy okolí. Mezi psychologické a sociální potřeby patří především zajištění soběstačnosti a ekonomické jistoty, zdraví (zdraví je podle Světové zdravotnické organizace považováno za stav biopsychosociální pohody), bezpečí, jistoty a lásky, uspokojení duchovní potřeby a učení. K tomu je nezbytné i zabezpečení sociální komunikace, a to nejen v úzké sociální skupině, k níž patří především rodina, ale i v širším sociálním okolí. Jde i o uspokojení estetických a kulturních zájmů a zálib.

IV. Sociální poradenství

Právo na poskytnutí pomoci automaticky nezakládá nárok na pomoc v hmotné nouzi v podobě peněžité dávky či jiného věcného plnění. **Každý však má nárok na základní sociální poradenství**. Základní sociální poradenství podle zákona o pomoci v hmotné nouzi zabezpečují Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu, Ministerstvo práce a sociálních věcí, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a újezdní úřady (§ 6 a 7).

Vymezení základního sociálního poradenství je upraveno v § 37 odst. 2 zák. o sociálních službách. Za základní sociální poradenství je pro účely pomoci v hmotné nouzi považováno poskytnutí potřebných informací přispívajících k řešení nepříznivé sociální situace osob, která je charakterizována nedostatkem peněžních i věcných prostředků k uspokojování základních životních potřeb. Každé osobě, která se obrátí o pomoc, musí být poskytnuty potřebné informace o možnostech prevence vzniku situace hmotné nouze a o možnostech jejího řešení [srov. § 61 odst. 1 písm. b), § 64 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. b)]. Mezi základní sociální poradenství taktéž náleží i předání příslušných tiskopisů žádostí o dávky pomoci v hmotné nouzi s vysvětlením jejich vyplnění a sdělení požadavku na doložení potřebných dalších dokladů důležitých k posouzení stavu hmotné nouze osoby (§ 72).

§ 2 Hmotná nouze

(1) Pro účely posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu²⁾, pokud tento zákon nestanoví jinak.

(2) Osoba se nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob

- a) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), nebo
- b) dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služeb s bydlením bezprostředně spojených (dále jen „odůvodněné náklady na bydlení“),

příčemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo.

(3) Osoba se považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.

(4) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.

(5) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky

- a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo

- b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, nebo
- c) na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí⁵⁹⁾.

(6) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména

- a) je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení poskytovatele zdravotních služeb, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

---

²⁾ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu., pokud tento zákon nestanoví jinak.

⁵⁹⁾ § 1 zákona č. 359/1999 Sb.

I. Pojem hmotná nouze

Pojem hmotná nouze byl poprvé v právním pořádku České republiky použit v článku 30 odst. 2 Listiny. Zákon o pomoci v hmotné nouzi ani jiný právní předpis pojem hmotná nouze výslovně nedefinuje. Při zachování smyslu a účelu zákona o pomoci v hmotné nouzi je pojem hmotná nouze možné charakterizovat jako specifickou sociální situaci osoby (společně posuzovaných osob), která se vyznačuje nedostatkem finančních prostředků a ostatních předmětů, popř. služeb, potřebných k uspokojování základních životních potřeb.

II. Základní informace k okruhu společně posuzovaných osob, příjmům a sociálním a majetkovým poměrům

Pro účely posuzování stavu hmotné nouze může být osoba posuzována buď samostatně, nebo společně s jinými osobami, v tzv. okruhu společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob se posuzuje podle § 4 zák. o životním a existenčním min., nestanoví-li zák. o pomoci v hmotné nouzi jinak (srov. § 8 a § 36 odst. 2). Zákon o pomoci v hmotné nouzi lze považovat vůči zákonu o životním a existenčním min. za zákon speciální, proto ustanovení uvedená v tomto zákoně mají aplikační přednost před ustanoveními uvedenými v zákoně o životním a existenčním min.

Stanovení okruhu společně posuzovaných osob je jednou z prvních skutečností, kterou je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen vyhodnotit při posuzování nároku na dávku a její výši. Ke změně v okruhu společně posuzovaných osob může dojít i v průběhu poskytování opakující se dávky. Dojde-li k této změně, orgán pomoci v hmotné nouzi přehodnotí nárok na dávku a její výši. V praxi nastávají situace, kdy se orgán pomoci v hmotné nouzi nedozví včas o změně okruhu společně posuzovaných osob a nadále vyplácí opakující se dávky bez zohlednění této změny. Po jejím zjištění následně posoudí nově (zpětně) nárok na dávku a její výši (srov. § 44 odst. 5, 7, § 45, 49 a 51).

Příklady:

- a) *V rámci poskytování příspěvku na živobytí jsou společně posuzovány 3 osoby, a to matka, otec a jejich zletilé zaopatřené dítě, které s rodiči užívá byt. Toto dítě se dne 20. 4. 2015 odstěhuje ze společné domácnosti. Odstěhováním dojde ke změně v okruhu společně posuzovaných osob, kdy za osoby společně posuzované budou ode dne 1. 5. 2015 posuzováni pouze matka a otec. Pokud se orgán pomoci v hmotné nouzi o uvedené změně dozvěděl až po vyplacení příspěvku na živobytí náležejícího za květen 2015 (např. v červenci 2015), byl příspěvek na živobytí za květen 2015 a červen 2015 vyplácen v nesprávné výši. Orgán pomoci v hmotné nouzi za uvedené období zpětně k měsíci květnu 2015 přehodnotí nárok na příspěvek na živobytí a jeho výši.*
- b) *V rámci poskytování příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení jsou společně posuzovanými osobami manželé. Dne 4. 4. 2015 se jim narodí dítě. Ode dne 1. 5. 2015 tvoří okruh společně posuzovaných osob manželé a jejich dítě.*

Vzhledem ke skutečnosti, že pomoc v hmotné nouzi je považována za tzv. poslední záchrannou sociální síť, je nutné před poskytnutím této pomoci ze strany státu, aby osoby učinily veškeré dostupné zákonné kroky k vyřešení situace hmotné nouze vlastními silami, a to v rozsahu, který lze po osobě spravedlivě žádat. Při posuzování stavu hmotné nouze nejsou tedy ze strany orgánu pomoci v hmotné nouzi zohledňovány pouze příjmy, ale též sociální a majetkové poměry osob, s akcentací na pomoc rodiny, osob blízkých, při překonávání či prevenci stavu hmotné nouze (srov. § 11 až 15, § 25 až 28). Při zohledňování příjmů se neposuzují pouze příjmy stávající, ale též možné příjmy budoucí (srov. § 22).

III. Základní informace k příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení

Příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jsou základními prostředky k zajištění potřeb osob, které se nacházejí v hmotné nouzi. Příspěvek na živobytí pokrývá potřeby osoby (společně posuzovaných osob) na úrovni zabezpečující její základní životní podmínky a řeší situaci, kdy osobě (společně posuzovaným osobám) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nezbývá na její živobytí. Doplatek na bydlení pokrývá potřeby osoby (společně posuzovaných osob) spojené s náklady s užíváním bydlení a řeší situaci, kdy osoba (společně posuzované osoby) sice má prostředky na svoje živobytí, ale nemá prostředky na zabezpečení nákladů na bydlení. U obou dávek se jedná o **dávky obligatorní** (nárokové), tedy takové, na něž vzniká nárok splněním podmínek stanovených zákonem. Pouze v některých případech, kdy je doplatek na bydlení nárokován na jiný než obytný prostor, ubytovací zařízení nebo část bytu, tzn. v případech hodných zvláštního zřetele, se jedná o dávku fakultativní (nenárokovou), blíže je uvedeno v § 33.

Pro určení stavu hmotné nouze, a tedy pro nárok na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, se mimo jiné zohledňuje, zda si osoby nemohou vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů zvýšit příjem vlastním přičiněním a jejich základní životní podmínky jsou tak vážně ohroženy. Zákon o pomoci v hmotné nouzi výslovně neuvádí, do jaké míry se k uvedeným okolnostem při posuzování stavu hmotné nouze přihlíží. Uvedené je připomenutím, že existují vážné důvody, kdy lze konstatovat, že si osoba nemůže zvýšit příjem vlastním přičiněním. Jedná se např. o nemožnost uplatnění vyživovací povinnosti, neboť není určeno otcovství k dítěti, nemožnost požadovat prodej osobního majetku, a to z objektivních důvodů apod. Jedná

se o institut správního uvážení, který je v zákoně o pomoci v hmotné nouzi hojně zastoupen.

IV. Správní uvážení

Při řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi se často využívá tzv. správní uvážení (diskreční pravomoc). Podstatou správního uvážení je možnost orgánů veřejné správy, při řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi konkrétně orgánu pomoci v hmotné nouzi, po zvážení všech možných okolností **zvolit jedno z možných řešení**, které jim konkrétní právní norma nabízí. Nejčastěji správní orgán řeší použitím institutu správního uvážení otázku, zda nebo otázku, jak v konkrétní situaci postupovat. Správní uvážení samozřejmě neznamená libovůli správních orgánů v rozhodování a nemůže vést k nepodloženým rozhodnutím. Každé správní uvážení probíhá v přesně vyznačených mezích, stanovených příslušnou správní právní normou, minimálně podle základních zásad řízení, jimiž je ovládáno rozhodování správních orgánů, a to podle zásady legality (zákonnosti), legitimního očekávání (předvídatelnosti), materiální pravdy (vázanosti správy zákonem).

Při použití správního uvážení je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen sledovat pouze předepsaný účel, vycházet jen z relevantních skutečností a zachovávat objektivitu a nestrannost. Dodržovat je třeba princip rovnosti, proporcionality, rozhodování v rozumné době a posuzování každé zvláštní okolnosti v souladu s obecnými zásadami fungování veřejné správy. Jinými slovy se dá říci, že za správní uvážení se považuje takový postup, kdy orgán pomoci v hmotné nouzi po zjištění skutkového a právního stavu **má možnost volby mezi několika variantami** svého postupu, přičemž všechny tyto varianty jsou legální; jde o zákonem dovolené samostatné uvažování orgánu pomoci v hmotné nouzi při rozhodování konkrétního případu. Při rozhodování o skutkově shodných či podobných případech nesmějí vznikat nedůvodné rozdíly. Předmětem přezkumu rozhodnutí správních orgánů je zákonnost, resp. nezákonnost, která může spočívat také v překročení zákonných mezí správního uvážení nebo jeho zneužití. Od správního uvážení je třeba odlišovat institut neurčitých pojmů (např. veřejný zájem, případ hodný zvláštního zřetele). Neurčitým pojmem je výraz používaný normou správního práva, který tato norma blíže nevysvětluje a není ani vymezen v žádné jiné právní normě. Neurčité pojmy se často vyskytují v právních normách, které zároveň vedou i k užití správního uvážení a dochází tak k vzájemné kombinaci těchto institutů.

V. Dávka mimořádné okamžité pomoci

K zajištění základních životních potřeb je možné z důvodů stanovených zákonem o pomoci v hmotné nouzi přiznat, v případě mimořádných okolností, jednorázovou dávku. **Mimořádná okamžitá pomoc** je svojí povahou dávkou **fakultativní** (toto konstatování není jednoznačné u dávký mimořádné okamžité pomoci přiznávané z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví), závislou na správním uvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi. Nárok na dávku mimořádné okamžité pomoci vzniká až samotným rozhodnutím o jejím přiznání. Pokud je to možné, s ohledem na veškeré aspekty každé konkrétní žádosti o dávku mimořádné okamžité pomoci, měl by orgán pomoci v hmotné nouzi o této dávce rozhodnout bezodkladně (§ 71 odst. 1 spr. řádu). Jednorázová dávka může být přiznána bez ohledu na skutečnost, zda osoba (společně posuzované osoby) splňují podmínky pro nárok na opakující se dávky pomoci v hmotné nouzi či nikoli (výjimka je pouze u mimořádné okamžité pomoci z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví). Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci tak může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy není osoba v hmotné nouzi, ale je jí vhodné bezprostředně poskytnout pomoc, což však nevylučuje, aby tato pomoc byla poskytnuta též osobě pobírající příspěvek na živobytí a v hmotné nouzi se již nacházející (ASPI ID: JUD-192147CZ). Většina situací u jednorázové dávky je uvedena demonstrativně a je na správním uvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi, zda jednorázovou dávku přizná, či nikoli. Právě z důvodu užití správného uvážení při rozhodování o dávce mimořádné okamžité pomoci je nutné, aby nejen rozhodnutí o této dávce, ale i oznámení (jakožto jiná forma rozhodnutí) obsahovalo odůvodnění se všemi náležitostmi § 68 odst. 3 správního řádu. Důvodová zpráva k návrhu zákona o pomoci v hmotné nouzi k dávce mimořádná okamžitá pomoc a podmínkám jejího poskytování uvádí, že mimořádná okamžitá pomoc je dávkou, u které není stanovena pevná hranice příjmu; přesto s ohledem na skutečnost, že jde o dávku poskytovanou podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, musí jít o osobu, která nemá dostatečné finanční prostředky ani majetek takový, aby mohla nepříznivou situaci řešit vlastními silami. Další informace k dávce mimořádné okamžité pomoci jsou uvedeny v komentáři k § 4.

VI. Dávka mimořádné okamžité pomoci z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví

Dávka mimořádné okamžité pomoci z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví může být přiznána pouze v případech, kdy osoba v měsíci, kdy o tuto dávku písemně požádala, nespĺňuje podmínky nároku pro uznání stavu hmotné nouze pro opakující se dávky. Pokud je z okolností zcela zřejmé, že osoba nespĺňuje podmínky nároku na opakující se dávky, není nutné trvat na podání žádosti a vyhodnocení nároku na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. O dávku z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví může samozřejmě požádat i osoba, která je pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi považována za osobu samostatně výdělečně činnou. U osoby, která je považována za osobu samostatně výdělečně činnou, však musí být zohledněna minimálně tzv. fikce příjmu upravená v § 8 odst. 2 a 3 zák. o životním a existenčním min. (ASPI ID: JUD207981CZ). Žadatel o tuto dávku je posuzován samostatně (§ 36 odst. 2). Výše dávky je řešena v § 37 písm. a), výplata je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 5 písm. b).

Zavedením dávky z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví do systému pomoci v hmotné nouzi bylo především myšleno na osoby z třetích zemí, které se na území České republiky mohou dostat do obtížné sociální situace (např. zavlčené ženy za účelem prostituce). Od účinnosti zákona o pomoci v hmotné nouzi ode dne 1. 1. 2007 praxe ukázala, že dávku z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví lze poskytovat i v dalších různých situacích (např. v situaci narození dítěte, kdy ke změně v okruhu společně posuzovaných osob dochází až od následujícího měsíce). Dávka z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví se však nepřiznává na léky a zdravotní péči (ASPI ID: JUD250108CZ).

VII. Dávka mimořádné okamžité pomoci z důvodu postižení osoby vážnou mimořádnou událostí

Zákon o pomoci v hmotné nouzi uvádí demonstrativní výčet situací, které je možné považovat za vážné mimořádné události. Je na zvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi, jaké další události v rámci správního uvážení bude považovat za mimořádné pro uznání osoby za osobu v hmotné nouzi pro nárok na tuto dávku. V případě této dávky orgán pomoci v hmotné nouzi užívá správní uvážení nejprve při vyhodnocení, zda se jedná o vážnou mimořádnou událost, dále zda osobu bude považovat za osobu v hmotné nouzi pro přiznání této dávky a následně též při určení výše dávky. Posuzování okruhu společně

posuzovaných osob je stanoveno v § 36 odst. 2, výše dávky je řešena v § 37 písm. b), výplata je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 4.

Smyslem této dávky je zabezpečit osobu (společně posuzované osoby) na přechodnou dobu, zajistit její základní životní potřeby a poskytnout první pomoc k odstranění následků vážné mimořádné události. Touto dávkou má být poskytnuta prvotní pomoc do doby, než bude moci být poskytnuta pomoc z dalších zdrojů, kterými jsou např. pomoc obce, plnění z pojištění apod.

VIII. Dávka mimořádné okamžité pomoci k úhradě nezbytného jednorázového výdaje

I pro tuto situaci se jedná o demonstrativní výčet jednorázových výdajů a orgán pomoci v hmotné nouzi může uznat i jinou potřebu úhrady jednorázového výdaje. Praxe ukázala, že dávku lze poskytnout např. na úhradu nákladů na bydlení v případě pobytu v noclehárně pro osoby bez přístřeší. Pobyt v noclehárně nepředstavuje dlouhodobé užívání bydlení, a proto osobě, která v takovém zařízení přespí, nelze přiznat doplatek na bydlení (ASPI ID: JUD-208586CZ). Dále se může jednat o uhrazení poplatku za vstupní lékařskou prohlídku při nástupu do zaměstnání, a to samozřejmě pouze v případě, kdy ji před nástupem do zaměstnání nehradí zaměstnavatel. Účelem mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje není hrazení dlouhodobě se opakujících nákladů na doplatky za užívané léky, neboť to není smyslem, pro který je tento typ dávek pomoci v hmotné nouzi upraven (ASPI ID: JUD243028CZ; ASPI ID: JUD282134CZ).

Dávka na úhradu nezbytného jednorázového výdaje může být poskytnuta na základě dostatečně odůvodněného správního uvážení po zohlednění příjmů a celkových sociálních a majetkových poměrů až do výše prokazaného výdaje [§ 37 písm. c)]. Tato dávka nemusí být přiznána vždy ve výši prokazaného výdaje, je-li zřejmé, že může být sledovaného účelu dosaženo vynaložením menšího objemu finančních prostředků (ASPI ID JUD238096CZ). Žadatel o tuto dávku je posuzován samostatně (§ 36 odst. 2). Výplata je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 5 písm. c). Pro přiznání nároku na tuto dávku se nezjišťuje bydliště (§ 5 odst. 3).

IX. Dávka mimořádné okamžité pomoci na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby

Jedná se o situace, kdy v domácnosti schází nebo se porouchá předmět, který je nezbytný pro zajištění základních životních potřeb a není nadále únosné v domácnosti fungovat bez uvedeného konkrétního předmětu. Z praxe je známo, že jde především o ledničku, pračku, postel, skříň apod. Orgán pomoci v hmotné nouzi v rámci správního uvážení rozhoduje, zda předmět, o který je požádáno, je předmětem charakteru dlouhodobé potřeby (zda se nejedná o předmět, který pro uvedený účel slouží krátkodobě), zda se jedná o **nezbytný základní předmět** a dále, zda osobu považuje za osobu v hmotné nouzi pro přiznání této dávky. Orgán pomoci v hmotné nouzi též hodnotí, zda pořízením uvedeného předmětu nedojde ke zhodnocení majetku třetí osoby.

Dávka nemusí být přiznána v žádosti o dávku v uvedené výši, neboť orgán pomoci v hmotné nouzi ověřuje, zda nelze požadovaný předmět pořídit v nižší ceně. V tomto může orgán pomoci v hmotné nouzi spolupracovat se sociálními pracovníky obcí. Z praxe je také známo, že se vyplácí spolupráce s neziskovými organizacemi nebo charitami, kdy mohou mít tyto instituce požadovaný předmět k dispozici a mohou jej žadateli o dávku věnovat. V uvedeném případě lze žádost o dávku zamítnout. Situace též může být vyřešena **poskytnutím dávky na opravu konkrétního předmětu**, pokud je to reálně možné a levnější, než zakoupit předmět nový. Při rozhodování o dávce na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby je nutné pro ověření stavu, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti (§ 3 spr. řádu), ze strany orgánu pomoci v hmotné nouzi provést sociální šetření, případně šetření v místě, tj. v domácnosti žadatele o dávku (§ 63). Posuzování okruhu společně posuzovaných osob je stanoveno v § 36 odst. 2, výše dávky je řešena v § 37 písm. d). Výplata této dávky je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 5 písm. c).

X. Dávka mimořádné okamžité pomoci na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí

Vzhledem k faktu, že při hodnocení této dávky je **rozhodováno o výdaji**, který se bezprostředně **týká nezaopatřeného dítěte**, je konečné rozhodnutí

orgánu pomoci v hmotné nouzi vnímáno, nejen ze strany osob v hmotné nouzi, velmi citlivě. Tato dávka může být přiznána např. na úhradu školních pomůcek, nákladů spojených s účastí dítěte na školních i mimoškolních aktivitách, nákladů spojených s účastí dítěte na škole v přírodě, tábore, na lyžařském výcviku, v jazykových kurzech, nákladů spojených se sportovní činností dítěte apod. Je nutné si uvědomit, že i tato dávka je dávkou mimořádné okamžité pomoci, tedy dávkou nenárokovou a rozhodnutí o jejím ne/přiznání je závislé na správním uvážení. Orgán pomoci v hmotné nouzi je povinen mj. hodnotit, zda je účast dítěte na školních i mimoškolních aktivitách důvodná, zda není dítětem (resp. rodiči) zvolená zájmová činnost neopodstatněně finančně náročná apod. I u této dávky je nezbytný individuální přístup při posuzování nároku vzhledem ke konkrétním okolnostem. Orgán pomoci v hmotné nouzi přihlíží např. k tomu, zda tyto aktivity vedou k začlenění dítěte do kolektivu, přispívají k celkovému rozvoji jeho osobnosti, zájmů a schopností a zvyšují kvalitu trávení volného času, nebo zda naopak neúčastí dítěte v těchto aktivitách dochází k jeho vyloučení z kolektivu. Pokud je požádáno o dávku na zakoupení učebnic, učebních textů a dalších školních potřeb, lze dávku poskytnout pouze v případě, jestliže tyto **pomůcky nejsou poskytnuty školským zařízením** (§ 27 zák. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, a § 6 vyhl. č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů).

Mezi nezbytné činnosti související se sociálně-právní ochranou dětí lze např. zařadit odbornou poradenskou pomoc poskytovanou poradenským zařízením, dětským psychologem, mediátorem, střediskem výchovné péče nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. Dávku lze poskytnout také k úhradě potřeb dítěte, které je jinak umístěno v ústavní výchově, po dobu jeho pobytu v rodině (víkendový pobyt, prázdniny, vánoční svátky apod.) nebo k úhradě nákladů spojených s dopravou rodičů za tímto dítětem. Při rozhodování v této situaci orgán pomoci v hmotné nouzi požaduje stanovisko orgánu sociálně-právní ochrany dětí [§ 51 odst. 5 písm. a) zák. o sociálně-právní ochraně dětí], zda je důvodné poskytnutí dávky na tyto činnosti. Samotné rozhodnutí o ne/přiznání dávky je však pouze v kompetenci orgánu pomoci v hmotné nouzi.

Posuzování okruhu společně posuzovaných osob je stanoveno v § 36 odst. 2, výše dávky je řešena v § 37 písm. d), výplata je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 5 písm. c).

XI. Dávka mimořádné okamžité pomoci z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením

V zákoně o pomoci v hmotné nouzi je uveden demonstrativní výčet situací, kdy může být poskytnuta dávka mimořádné okamžité pomoci z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením. Orgán pomoci v hmotné nouzi může tuto dávku poskytnout i v jiných situacích, kdy osobě hrozí při jejím neposkytnutí sociální vyloučení. Dávku je možné poskytnout bez ohledu na možnost přiznání opakující se dávky pomoci v hmotné nouzi, ale neměla by být poskytnuta souběžně s opakující se dávkou. V praxi to znamená, že např. osoba propuštěná z výkonu trestu odnětí svobody požádá o tuto dávku, avšak orgán pomoci v hmotné nouzi v rámci sociálního poradenství osobě doporučí, aby si požádala též o opakující se dávky. Jestliže jsou žádosti o opakující se dávky vyhodnoceny bezodkladně a jsou přiznány, není důvod osobě poskytovat zároveň mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu ohrožení sociálním vyloučením. Avšak nedojde-li k vyhodnocení žádosti o opakující se dávky ihned, může osoba obdržet mimořádnou okamžitou pomoc z důvodu ohrožení sociálním vyloučením na tentýž kalendářní měsíc, na který bude následně vyhodnocován nárok na opakující se dávky. Žadatel o tuto dávku je posuzován samostatně (§ 36 odst. 2). Výše dávky je řešena v § 37 písm. c), výplata je upravena v § 43 odst. 3 a odst. 4.

§ 3 Osoba, která není v hmotné nouzi

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi není osoba, která

- a) není v pracovním nebo obdobném vztahu, popřípadě nevykonává tyto vztahy alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně, ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, popřípadě osoba, která je v pracovním nebo obdobném vztahu, ale nemá z těchto vztahů v rozhodném období příjem, s výjimkou osoby, která je**
  - 1. starší 68 let,**
  - 2. poživatelem starobního důchodu,**
  - 3. invalidní ve třetím stupni,**
  - 4. osobou pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičem celodenně, osobně**